

מוטל הגנב

כאשר גנב מסוגו של "מוטל גנב" לוחץ את ידך, סביר להניח שתספור היטב את אצבעותיך מחשש שנטל עמו כמה מהם. אולם לאחר שתתוודע למסעם העצוב והמצחיק של "מוטל גנב" ויחזקאל, עלול טוב לבו של האיש הזה למשוך ולגנוב דווקא... את ליבך.

מסביב לשולחן רחב המימדים, ישבו כל בני משפחת יעקובוביץ, הלא הם בניו ובנותיו של ר' יחזקאל יעקובוביץ בן התשעים וארבע, חתניו וכלותיו, נכדיו ונכדותיו הנשואים, מספר זקנים שהוזמנו כבכל שנה מבית האבות הסמוך וכמה עשרות נינים, שחלקם ישבו וחלקם התרוצצו בין הכיסאות ומעליהם.

אולם פרט אחד העיב על השמחה והציפייה. לא רק בשנה זו כי אם בכל שנה ושנה.

האפיקומן.

מעולם. מעולם לא הצליח מאן דהו לקיים אצל סבא יחזקאל את מנהג גניבת האפיקומן. זאת משום שסבא יחזקאל היה חוצה את המצה, צורר את החצי במטפחת ענקית ומניח אותה בחיקו. עוד לא ארע שמבוגר או זאטוט יצליחו להגיע אל אותו חיק. סבא יחזקאל היה שומר על האפיקומן מכל משמר, כאילו מדובר ביהלומים הדבוקים לכתרו של מלך אנגליה. והסיכויים הם, שאותו מלך שומר על אותן זכוכיות יקרות הרבה פחות ממה ששומר סבא יחזקאל על אפיקומנו.

במהלך השנים התרגלו בניו, נכדיו וניניו של סבא יחזקאל להתעקשותו המשוונה, ולא הוסיפו להטרידו בעניינים אפיקומניים.

היחידיים שהתמרמרו בכל שנה ושנה על מנהגו זה של סבא יחזקאל, היו הזקנים והזקנות שהוזמנו מבית האבות הסמוך. כי זאת עליכם לדעת. בכל שנה היה סבא יחזקאל מזמין שנים או שלשה זקנים לקיים אתו את סדר פסח. היו אלה אנשים חולים ומרי נפש, אשר דבר אחד איחד את כולם: איש מהם לא השלים עם העובדה שסבא יחזקאל אינו מאפשר לניניו לגנוב אפיקומן.

כך עברו על סבא יחזקאל עשרות שנים וסדרים מבלי שאפיקומן אחד יאבד לו.

פרק ב

גם באותה שנה בה עוסק סיפורנו, התקבצו ובאו בני המשפחה הגדולה, בתוספת שני זקנים אותם קיבץ סבא יחזקאל כהרגלו מבית האבות הסמוך. הערב החל בהזהרתו המפורשת של סבא יחזקאל על איסור מוחלט שחל על גניבת אפיקומנים הטמונים בחיקו. כתמיד, גורמת ההזהרה לפרץ של לחישות וצחוקים, ואף לדברי ביקורת מפורשים מצד הישישים שהוזמנו על ידו.

לאחר אכילת הכרפס, חוצה סבא יחזקאל מצה, עוטף את המחצית הגדולה במטפחת הענקית ומטמין אותה בחיקו.

שקט משתרר וסבא יחזקאל מתחיל לספר ביציאת מצרים. עוצם הוא את עיניו ומפליג בדמיונו אל אותם ימים רחוקים בהם הוא יוצא ממצרים עם יהודים נוספים, מספר הוא על חילוקי דעות שהתגלו בין שני ברנשים הקרויים דתן ואבירם לבין המנהיג משה. ומספר ליושביו השולחן הצמאים לדבריו על הרגע בו עומד הוא מול הים הגועש ומהסס לקפוץ... כולם במתח.

סבא יחזקאל אינו ממשיך.

הוא נע על מקומו אנה ואנה. כולם עוקבים אחריו בדאגה, מצפים להמשך סיפורו המרתק.

"איפה האפיקומן?" אומר סבא יחזקאל.

"האפיקומן???"

"מישהו גנב את האפיקומן ואני דורש שיחזיר לי אותו מיד," פוקד סבא יחזקאל.

איש לא נע ולא זע.

"אני פונה למי שלקח את האפיקומן ששייב לי אותו," הוא אומר שוב בקול קשה. קר. שקט.

שוב ושוב מבקש סבא יחזקאל - ללא הועיל.

הבנים פונים לנכדים ואלה לנינים. הלוקח אינו נחשף. נערכים חיפושים. רק האפיקומן לא נמצא.

"אין ברירה אפוא," אומר סבא יחזקאל, "אאלץ לספר לכם את הסיפור בגללו אינני מתיר לגנוב אפיקומן. אני בטוח שזה ישכנע את מי שלקח למסור לי אותו."

תדהמה. אף אחד מהנוכחים לא העלה על דעתו במשך כל השנים שיספור מאחורי התעקשותו התמוהה של סבא יחזקאל. כולם מטים אוזניהם בקשב רב אל הסבא הפותח בסיפורו.

פרק ג

"בין תושבי העיירה בה התגוררתי באוקראינה," מספר סבא, "היה נער בשם מרדכי, שכונה בפי כל: 'מוטל גנעב'. 'מוטל-גנעב', החזיק ברשותו זוג ידיים זריזות באופן יוצא מגדר הרגיל. השמועה שהתהלכה בין הילדים היא, שמוטל-גנעב מסוגל לנעול מגירה בזריזות כה גדולה, עד שהוא מספיק בזמן הנעילה להגניב לתוכה את המפתח. אולם לכשעצמי איני מאמין לשמועה זו, משום שמוטל-גנעב אינו נחשב לאישיות שמגניבה דברים למגירות, כי אם גונבת אותם.

"את הזריזות הזו נהג להציג לעיני כל בתרגילים שונים ומשונים. הילדים היו מתקבצים סביבו והוא היה מפעיל עליהם את תרגיליו, שכללו שליפת חפצים או דברי מאכל מכיסיהם מבלי שירגישו בכך. 'מוטל גנעב' היה גובה תמורת הופעותיו דברי מאכל לקיים את בטנו הרעבה.

"יום אחד אבד שעון הזהב של אחד מהמלמדים. כל ה'חדר' חיפש אחר האבדה היקרה, כשבמקביל התנהלה חקירה. בסופה של החקירה נמצא השעון בבית דודתו של 'מוטל-גנעב', שנעדר משום מה מה'חדר' באותו היום. 'מוטל גנעב' טען כי מצא את השעון מושלך באחד הרחובות והוסיף כי התכוון לקיים בשעון מצות 'השבת אבידה'. אולם לאור מעלליו ידעו הכל, כי 'מוטל-גנעב' מתבל את גניבתו בדברי שקר. לפיכך נטלוהו והשליכו אותו מן החדר לצמיתות, כשכל הורי התלמידים נושמים לרווחה על כך שגנב זה לא ישרוץ בקרבת ילדיהם. אותם הורים חרדו שמא ילמד 'מוטל גנעב' את שיטותיו לחבריו ועד מהרה 'ימצאו' גם ילדיהם שעונים או דברי ערך מושלכים. ולזאת סרבו בכל תוקף.

"מאותו יום הסתובב 'מוטל-גנעב' כילד רחוב. בתחילה הסתובב כבן-בית אצל רוכלי השוק, עד שנתגלתה גם שם גניבה והם מיהרו להשליכו משם, לא לפני שחבטוהו במספר חיבוטים תוך תקווה שאלה ינערו ממנו אי אלו מטבעות זהב שגנב. מאז נע 'מוטל-גנעב' ונד ממקום למקום, וכל האזרחים מחליטים ש'מוטל-גנעב' הוא פגע-רע מהסוג הגרוע ואולי אף יותר מכך.

"ואכן, מהיכן שלא תביט בו, נחשב 'מוטל-גנעב' לנער שלילי ביותר, שכל נער ישר מתרחק ממנו. הסיפורים שדלפו על מעלליו היו מסמרי שיער. מספר פעמים אף נתפש ע"י המשטרה ובילה בבית האסורים. הכל ידעו: ממוטל-גנעב יש להתרחק כמטחוי קשת אם יש לך טיפת שם טוב באמתחתך, או לחילופין, פרוטה אחת שאינה מחוברת לגופך במסמרים."

פרק ד

סבא יחזקאל נעצר בסיפורו. כולם הקשיבו בעניין, פרט לשני הזקנים שטעו להחליף את כרית ההסבה לכרית שינה. והנה הוא ממשיך.

"ואז, מספר סבא יחזקאל, "מגיעה לה שנת 1914 ופתאום פורצת מלחמת העולם הראשונה. באוקראינה משתרר תוהו ובוהו. לאומנים אוקראינים, פולנים, בולשביקים ולבנים החלו לערוך פוגרומים ביהודים. היו אלה ימים של פחד אימים. אין איש יודע מה ילד יום.

"בעיירתנו הגדולה שבדרום אוקראינה, הפילו את חיתיתם אנשיו של הצורך נסטור איבנוביץ מִכְנֹו ימח שמו. מכנו זה נידון ב-1908 למאסר עולם, ובפרוץ המהפכה שוחרר מהכלא והחל להילחם נגד ה'לבנים' מתנגדי הבולשביקים. הוא השתלט על דרום אוקראינה לאחר שהביס את כל אויביו. בכל מקום שכבש, הורה להשמיד את מי ששנא יותר מכולם - היהודים.

"100,000 יהודים נהרגו באותם פוגרומים, השומעים אתם? מאה אלף יהודים. הכרתי רבים מהם. רב הקהילה שלנו רב שמעיה, המלמד רבי לייבלה ולפחות חמישה מבני כתתי. רובלה, יוסל, שמעלקא, ישרואל ויקותיאל רייזמן חברי הטוב ביותר. שכני לבית המגורים."

קולו של סבא יחזקאל נשבר. עצב יורד על השולחן.

"ואז הגיע ליל הסדר. ישבנו כל בני המשפחה סביב לשולחן. מרחוק נשמעו יריות וצעקות פורעים. קיווינו שלא יגיעו אלינו. אבי זיכרוננו לברכה סיפר כבכל שנה ושנה את סיפור יציאת מצרים - באותה צורה שאני מספר לכם. אני ירדתי אל מתחת לשולחן וזחלתי לכיוונו כדי לגנוב את האפיקומן. בשקט בשקט הגעתי עד למרגלותיו, שלחתי ידי אל מאחורי הכר בו ישב ונטלתי את האפיקומן. למעשה יש בי חשד, שאבי זו ממקומו כדי לאפשר לי את הדבר, אולם מעולם לא יכולתי לשאול אותו על כך.

"התחלתי לזחול חזרה למקומי, ואז... נשמע קול רעש אדיר. הדלת נפרצה ובני הבית החלו לזעוק באימה.

"שמעתי מספר יריות, זעקות אימים. שמעתי את אבי זועק 'אהרגט נישט די מיידל', נשמעה ירייה בודדת. גוף צנח ארצה. שמעתי זעקת שבר. ראיתי רגלים רבות מסביב לשולחן. זיהיתי את נעליהם המסומרות של הפורעים. הצטנפתי לי במקומי בתקווה שהם לא ירימו את המפה הגדולה. ההמולה וההרג נמשכו.

"מתחת לשולחן ראיתי איך גוררים את אבי על הרצפה. הוא הספיק ללחוש לי: 'חצק'ל זיי הייד - פארגסנישט דו דארפסט מיר צוריקגעבען דער אפיקוימן' (יחזקאל, תהיה יהודי! אל תשכח שאתה צריך להחזיר לי את האפיקומן). לאחר מכן גוועו הקולות ושקט מחריד השתרר.

"נותרתי צנוף ורועד מתחת לשולחן. לא העזתי לזוז ממקומי. אפילו לא בכיתי. הפחד שיתק אותי לגמרי.

"לילה שלם ישבתי כך, בליל הסדר של 1917.

"כשהעזתי לצאת בסופו של דבר, גיליתי כי הפורעים לקחו עימם את כל משפחתי, פרט לאחותי הקטנה רייזל'ה וסבתי שיינדל, שאת גופותיהן מצאתי למרגלות השולחן.

"ישבתי לי, ובכיתי ליד הגופות הקרות עד שייבש מקור דמעותי. לא ידעתי מה אעשה. לפתע ראיתי כי בכף ידי נמצאת המטפחת הגדולה עם האפיקומן. הסתבר שכשישבתי רועד וחבוק ידיים מתחת לשולחן, ריסקתי את המצה לחתיכות קטנות בלי לשים לב. זכרתי היטב את בקשתו האחרונה של אבי והחלטתי ללכת לחפש אחריו כדי להחזיר לו את האפיקומן."

פרק ה

"יצאתי החוצה. הבתים היו הרוסים, איש לא נראה מהלך. רגלי הובילו אותי בלא מטרה עד שפגשתי אחד מבני העיירה. היה זה לא אחר מאשר 'מוטל גנעב'. בתחילה ניסיתי להתחמק ולברוח, אך הוא אחז בזרועי ושאל למעשי. אמרתי כי אני הולך לחפש אחרי אבי. הוא צחק צחוק מוזר ואמר, כי לשם כך אצטרך להגיע לשמים. לא הבנתי את כוונתו. ההומור הזה לא נראה לי.

"כדאי לך ללכת איתי, אמר מוטל. 'מסוכן כאן, הזהיר.

"אמרתי לו כי לדעתי מסוכן יותר ללכת איתו מאשר בלעדיו. הוא החמיץ את פניו והסתלק. המשכתי ללכת. חשתי רעב עצום. לפני שעלה בדעתי מה לעשות, גיליתי מולי חייל מאנשיו של מכנו ימ"ש.

"הוא קרב אלי בהליכה מאימת. אנוכי נותרתי נטוע על מקומי. הוא הרים את הגרון שבידו ואז נשמעה קריאה: 'עזוב אותו, הוא שלי'.

"היה זה מוטל-גנעב. החייל ראה אותו והסתלק, ואני הבחנתי פתאם שמוטל לבוש במדי קצין בצבאו של מכנו. אותם אנשים שרצחו את משפחתי. 'לך מכאן!' צווחתי כנגדו. 'ראה למי אתה נותן ידך'.

"מוטל לא הבין על מה אני מדבר, וכשהצבעתי על מדיו הביט בהם ופרץ בצחוק קולני.

"שוטה שכמותך, שרק כנגדי, 'כסבור אתה שהצטרפתי לאנשיו של הצורר מכנו יימח שמו? בסך הכל סיפחתי לעצמי מדים של אחד מקציניו שכל הנראה מתרחץ בנהר עד עצם היום הזה'.

"אני מביט בו ומבחין שאכן המדים גדולים עליו מעט, אולם עדיין אני מטיח בו: 'אכן, אני כמעט שוכח ששמך בישראל מוטל-גנעב - אני מקווה שתגנוב רק מרוצחים ולא מיהודים ששימשו לך שפני ניסיון בתקופת התמחותך בגניבה'.

"פניו של מוטל מתקדרים ואני סבור כי הוא עומד להשלים את מה שבעל הגרון ביקש לעשות, אולם תחת זאת הוא מפזם לי: 'ברצונך להצטרף אלי?'

"אני מהרהר מעט ומחליט, כי בשעה קשה זו, איני יכול להתפנק בבחירת חברים למסע משום שסכנת חיים מרחפת על ראשי. יודע אני כי עלי להחזיר את האפיקומן לאבי וכדי לעשות זאת, עלי להסתייע בחברתו של מוטל-גנעב.

"יצאנו מהעיר אל היער. בתחילה השתמש מוטל בזריזות ידיו ובחמקמותו כדי לסחוב מבתי הגויים המרוצחים אי אלו דברי מאכל. כיוון

שידעתי יפה יפה כי בסביבה זו אין אפילו יהודי אחד שאינו מצוי תחת קבר, הסכמתי לטעום מדברי המאכל שקנה מוטל במשיכה, בתנאי שהם אינם עשויים מבשר, זאת משום שבשר הגזול מגוי, עדיין אינו כשר לאכילה. תחת זאת סיפק מוטל-גנעב שפע של פירות, ירקות וכל טוב.

"אולם ככל שאנו מתרחקים ממקום ישוב, התקשה מוטל-גנעב להשיג דברי מאכל. זאת משום שלא היה ממי לגנוב. מהר מאד אנו נקלעים למצוקת רעב אמיתית.

"בשלב מסוים, כאשר שנינו רעבים ביותר ומנסים ללקט אי אלו צמחים לאכילה, אני מעלה בדעתי כי יתכן שיעלה על ליבו של 'מוטל גנעב' לפשפש בכיסי ולמצוא בו את האפיקומן אותו אני צריך להחזיר לאבי. לפיכך אני מוציא אותו במהירות מכיסי ומנסה להחדירו לאחת מגרבי. ברם, תמימות מצידי לחשוב שמעיני הינשוף של מוטל-גנעב יעלם דבר שכזה. הוא מזנק אלי באומרו: 'מה אתה מסתיר שם?' 'אפיקומן!' אני אומר.

"מדוע לא קרבן פסח? מלגלג מוטל-גנעב.

"ניסיתי לשכנע אותו כי מדובר באפיקומן שגנבתי מאבי ושאני צריך להחזירו, אולם למוטל אין כל ספק, שאני מנסה לרמות אותו ולאכול לבדי מבלי לשתף אותו בארוחה. מוטל-גנעב מתקומם עד מאד. הוא רואה בהתנהגותי כפיות טובה שאין כדוגמתה. הוא מזכיר לי כמה אוכל סיפק לי ואני אומר לו: 'אבל אוכל זה אינו שייך לי', והוא אומר: 'אם גנבת את המצות שבידך, אהיה פטור אם אגנוב אותן ממך, ככתוב: הגנוב מגנוב פטור'.

"טענה זו מביאה אותי במבוכה. למעשה, מעולם לא חשדתי במוטל-גנעב שהוא הציץ פעם בספר כלשהו פרט לספר השייך לזולתו, אותו התכוון לסחוב לצרכי מסחר.

"העיקר שאיני נותן לך את האפיקומן, אני מפזם לו, 'זאת משום שגנבתיו על מנת להחזיר, ואין כל דין או פסקה הפוטרים את הגנוב מן הגנוב על מנת להחזיר'.

"בשלב זה, מתחיל בינינו ויכוח תלמודי המביא אותי לידי מסקנה כי מוטל-גנעב זה, היה נוהג להציץ פה ושם בגמרות שהיה גוזל, ולפי כמות ידיעותיו אני למד שגזל הרבה גמרות.

"בסופו של הוויכוח מודיע לי מוטל כי 'גם אם תשמור בתכלית המשמר על המזון שברשותך, הרי שאני מוטל בן יידל גנעב יכול להוציא ממך אותו גם אם תחביא אותו מתחת לעור גופך. אולם, מזהיר מוטל-גנעב, 'אני אדם ישר ולא גנב, ואם אתה מתעקש לשמור על המצות, אתן לך זאת. אולם אבוי לך אם תאכל אותן בלעדי'.

"מובן שהצהרתו של מוטל-גנעב מצחיקה אותי במקצת, שכן מעולם איני רואה בעל מקצוע שמתכחש למקצועו בשכנוע עצמי כה רב, כפי שמתכחש מוטל-גנעב להיותו גנב. למעשה, באותה שעה אני סבור, כי יש לחוקק חוק נגד הכחשות מהסוג הזה. אך מכיוון שלא היה ביער מי שיאשר את הצעות החוק שלי, אני מחליט לנהוג במוטל-גנעב ביתר זהירות ועירנות ולשמור על האפיקומן השייך לאבי מכל משמר לבל ייפול לזרועותיו."

פרק ו

"אנו ממשיכים במסע, מספר סבא יחזקאל. "אני משתדל להפיס את דעתו של מוטל במציאת אי אלה דברי מאכל או משקה, אך מוטל טוען כנגדי, כי אסור על פי ההלכה לסכן נפשות בשל גחמה זו.

"ויום אחד אנו נתקלים במארב של לאומנים אוקראינים ששרצו גם הם ביערות. הללו פתחו עלינו באש ולפני שאני מספיק לרוץ מספר צעדים, אני חש כאב חד ברגלי. רצתי עוד מעט וכשלתי ונפלתי לתוך תעלה בצד הדרך. מוטל נעלם.

"המרצחים החלו לחפש אחרי. שמעתי היטב את צעדיהם וגידופיהם ופתאום הרגשתי כי חיי הולכים אל קצם. לא היה אכפת לי משום דבר. הכאב החד שחשתי אפך את כולי. רק על דבר אחד הצטערתי. ידעתי כי לא אוכל להשיב לאבי את האפיקומן.

"ופתאום אני רואה את מוטל זוחל לכיוון שלי. תכף ידעתי כי הוא רוצה לקחת ממני את האפיקומן. שמתו אותו בחיקי וקידמתי אותו במטר חבטות. מוטל נראה מופתע. הוא תפס את שתי ידי. ניסיתי להתנגד אולם אז התעלפתי מרוב הכאבים ברגלי.

"התעוררתי בתוך מחילה צרה. חשתי שמישהו נמצא עימי, מטפל ברגלי. אימצתי את עיני לראות באפילה, וראיתי את מוטל כורך פיסת בד לרגלי המדממת.

"תכף שלחתי את ידי אל חיקי, ולתדהמתי גיליתי כי האפיקומן עודנו שם.

"אם אתה דואג לאפיקומן סימן שאתה בסדר, נשמע קולו של מוטל.

"אבל מדוע?"

"מדוע מה?"

"מדוע לא גנבת לי את האפיקומן? הרי זה מה שביקשת לעשות, הלא כן?"

"חצק'ל, אני אולי גנב אבל לא רוצח!!! כך ענה לי מוטל-גנעב."

פרק ז'

"מוטל המשיך לטפל בי עד שהבראתי. בדרך לא דרך, נודע לנו, כי חלה תמורה במעמדם המשפטי של היהודים בגלל איזו מהפכה המתרחשת לה בשלהי 1917 ומכונה 'המהפכה הקומוניסטית'. אנו מחליטים לעשות את דרכנו חזרה לעיירתנו.

"הדרך חזרה היתה רצופה מעשי נסים. רבים ניסו להרגנו. אך בעיקר העיקה ההתמודדות עם האויב התמידי - הלא הוא הרעב.

"מוטל עמד בהבטחתו ולא ניסה לגנוב את האפיקומן שברשותי. זאת למרות שחזר וטען באוזני, כי 'פיקוח נפש דוחה אפיקומן', משפט שהוא ייסד והמציא ואינו רשום לפני כן בשום מקום.

"בהגיענו קרוב לעיירה ממנה יצאנו, הסתבר לנו כי אותה תמורה במעמדם המשפטי של היהודים לא הגיעה לידיעת אנשיו של מכנו, וגם אם הגיעה, הם חלקו עליה מכל וכל, והתנגדו לה באופן עקרוני. לפני שאנו מספיקים לומר 'מהפכה', אנו מוצאים את עצמנו במחנה גדול שייסדו מרצחיו של מכנו לאלפי יהודים מתוך כוונה להשמידם.

"במחנה מצאנו יהודים מהעיירה שקראו למוטל בשם שהפך כמעט לשם משפחתו - 'מוטל-גנעב'. הללו ראו במקצועו של מוטל מקצוע מבוקש מאד, לנוכח הרעב שאפף את המחנה. מוטל נכנס לפעולה, ומאותו היום החלו להיעלם פריטי מאכל רבים ממעונותיהם של המרצחים.

"האוכל הנעלם הגיע אלינו דרך מוטל, שפיזר את מלקוחיו לכל מי שביקש. והיו רבים שביקשו. המוזר הוא, שאסירי המחנה כלל לא הכירו טובה למוטל על האוכל המציל את חייהם, ולמעשה הם המשיכו לראות בו גנב בזוי. יתר על כן, כשהם פנו אליו בבקשה לתמיכה תזונתית, הם השתמשו בשם 'מוטל-גנעב'. מוטל היה נפגע, אך המשיך לספק את הסחורה המבוקשת שאמנם לא עלתה לו דמים, אך היתה כרוכה בסכנת דמים."

סבא יחזקאל מביט על הנוכחים כדי לראות אם הבינו את הברקתו המילולית, גומע אויר לנשימה וממשיך את סיפורו.

"עד מהרה נודע הדבר לשלטונות המחנה, ויום אחד מופיע קצין בכיר ומרכז את כל יושבי המחנה בכיכר המרכזית.

"אנו מחכים, ולפתע מופיע מוטל-גנעב, נגרר על ידי שני חיילים צעירים, ומאיפה שאתה מסתכל עליו כולו מוכה, חבול ומעונה מכף רגל ועד ראש.

"הגיע אלינו מידע לפיו איש זה נטל דברי אוכל ממעונותינו, מצהיר הקצין. 'כולכם שתקתם. לפיכך יוצא להורג הגנב יחד עם עוד 100 יהודים'.

"פחד גדול נפל על כולם. רק מוטל-גנעב נותר זקוף.

"הקצין נעמד מול מוטל, כיוון את רובהו ואמר: 'היש לך משהו לומר לפני מותך?'"

"יש ויש", אומר מוטל גנעב, 'איני גנב. איש ישר אנוכי. אמנם אני נוטל דברי מאכל ממעונותיכם, אך זאת משום שאתם, מרצחים שכמותכם, רוצים להשמיד את היהודים הכלואים כאן. קיימתי מצווה של הצלת חיים, מצהיר מוטל בגאון ומוסיף: 'גאה אני על שאתם חושבים להרגני משום שגזלתי מגויים מרצחים למען יהודים. זה הכל'.

"חושבים להרגך? צחקק הקצין. 'הורגים אותך!!!'"

"חושבים, חושבים", אמר מוטל-גנעב. 'לא תצליחו!'"

"הקצין הרים את רובהו, והישיר אותו לעבר ליבו של מוטל. כולנו עצרנו את נשימתנו.

"הוא לחץ על ההדק.

"קול נקישה חלולה נשמע.

"הוא לחץ שוב שוב ושוב. רק נקישות ותו לא.

"מי גנב את המחסנית? צרח הקצין.

"מוטל-גנעב מביט בו עייף משהו ומפזם בשלווה: 'אני', ולפתע, בזריזות מדהימה הוציא את המחסנית מכיסו, היכה בה בחזקה בפניו של הקצין, נטל את רובהו, הרכיב עליו במיומנות את המחסנית, ירה בו ובשני חבריו וזעק: 'יהודים - לשער!'"

"היתה זו הבריחה הגדולה. מוטל ירה במנעול השער ואלפי יהודים שעטו בדרך החוצה. האוקראינים לא נותרו אדישים והחלו לירות לכל עבר. רבים נפלו פצועים או מתים, אך הרוב הגדול ברח.

"רצתי בעודי עוקב במבטי אחר מוטל המתקדם בריצה. מפעם לפעם הסתובב וכיוון בקליעות מדויקות לעבר היורים. בכל יריה שלו ראית חייל נופל ממרומי המגדל. מוטל התגלה לי באותם רגעים כצלף יוצא מן הכלל, אך לפני שאני מספיק להתפעל מכך, הוא סופג כדור ונופל.

"הגעתי אליו. 'מוטל קרה משהו?' שאלתי.

"כלום' אמר. 'תמשיך לרוץ'.

"הפכתי אותו. נקב זעיר היה בחזהו, ממנו פרץ קילוח דם.

"מוטל נפצעת!' אמרתי. 'חכה, אחבוש אותך'.

"רוץ!' אומר לי מוטל בקול חלוש, 'אני כבר גמור'.

"הרמתי אותו במאמץ רב והתחלתי לגרור אותו לאחד מהבניינים
ההרוסים והנטושים. מסביבנו שרקו הכדורים, הארץ היתה זרועה גופות ואני
המשכתי לגרור. הוא ניסה להתנגד. הוא לחש לי: 'עזוב אותי, חצק'ל, עליך
להחזיר את האפיקומן, הלא כן?'

"לפתע השתתק.

"הכנסתי אותו לבניין, השכבתיו על הרצפה. עצרתי את קילוח הדם
שפרץ מחזהו. דמעות שטפו את עיני. 'החזק מעמד, מוטל, החזק מעמד',
לחשתי לו. 'עליך לחיות, איש טוב אתה'.

"מוטל אינו עונה.

"דווקא עכשיו מוטל?' אני קורא אליו. 'דווקא עכשיו כשהכל
מאחורינו? איש גיבור אתה, מוטל. התחזק!'

"אני נוגע בו, מטלטל אותו, מלטף את לחיו. 'מוטל, קום, עלינו
להמשיך במסע. הן לא אוכל להמשיך בלעדיך'.

"לפתע פוקח מוטל את עיניו ואומר לי: 'שמע נא, בעוד שניות ספורות
לא אהיה עוד... אלה הן מילותי האחרונות... דע כי מעולם... מעולם לא
נטלתי מיהודי דבר בגניבה... דע כי השם 'מוטל-גנעב' הוא שם רע
שהדביקו לי מילדותי... רק משום שהצטיינתי בזריזות... ידיים. דע כי לא
גזלתי את שעונו של... המלמד. באמת מצאתיו... רק... לא היה מי שיאמין
לי... כמעט כולם דנו אותי לכף חובה... היו בודדים ש... האמינו... בזכותם
נשארתי... חי ולא מתי מרעב... היו אנשים... טובים... הם נתנו לי את
הסיבה ל... חיות ולהאמין בעולם שכל כך הרע עימי...'

"מוטל התעוות בשל כאב חד שתקף אותו והמשיך: '...כמעט כולם כינו אותי מוטל-גנעב... כל חיי התהלכתי כשאות קין על שמי. מה עשיתי???' מדוע זה הגיע לי???' ... בתחילה נ...ל...ח...מ...ת...י אולם מהר מאד... הבנתי, כי לעולם... לא יהיה לי... סיכוי. מדוע עשו לי זאת?"

"גם אתה...חצק'ל, לא האמנת לי. שמרת על האפיקומן שלך מפני שהיית בטוח שאגנוב אותו... האמן לי... יכולתי יכו... אבל אני איני גנב... היטב הכאיבו לי... חשדותיך..."

"מוטל, עניתי לו, 'מחל לי. אולי זה מאוחר מדי, אך במהלך הזמן למדתי להעריך אותך. אני מאמין לך באמת ובתמים. אינך גנב, מוטל. איש ישר וטוב אתה. אנקה את שמך. אני מבטיח."

"מוטל נאבק בכאביו. 'החזק מעמד!' קראתי לו בעינים שטופות דמעות. 'מוכן אני למסור את חיי למענך...'

"לפתע נראה חיוך קל, מפחיד מעט, על פניו. '...היודע אתה... מעולם לא סברתי שמישהו יכאב את מותי... חבל... שנאלצתי למות כדי לראות זאת...'

"היה שלום, חצק'ל...' אמר מוטל בקול שכמעט ולא נשמע. 'זכור שמוטל אינו גנעב... סתם אדם... מ...ס...כ...ן. אתה מאמין לי?"

"מאמין לך, הבטחתיו."

"ומוטל עצם את עיניו."

"ישבתי ובכייתי על מותו של מוטל-גנעב. ישבתי וקוננתי על מותו של איש טוב שכה רבים רדפוהו. התבוננתי באיש המת, ובצער שנשקף על פניו, ויבכתי על העולם שיושביו יכולים לעולל כך זה לזה."

"הבטתי בפנים המעונות והתייפחתי, משום שידעתי היטב אילו ייסורי נפש עברו על האיש הטהור שחשדוהו במה שאין בו."

סבא יחזקאל מביט בצאצאיו הרבים שנאבקו בדמעותיהם, ובאלה שכשלו במאבק, והוא מסיים את סיפורו:

"לאחר מכן, אני מכסה את ראשו של מוטל בפיסת בד ומקרע מהמקום שבו לב ונפש אל רעמי התותחים וברד היריות. ושוב לא אכפת לי דבר. רק שעות מאוחר יותר, כשאני שוב בלב היער, אני מפשפש בכיסי ומגלה כי הוא נתלש לגמרי, יחד עם האפיקומן שבתוכו, ככל הנראה במהלך הבריחה המטורפת מהמחנה. ואז אני יודע, שלעולם לא אוכל להחזיר את הגזילה אשר גזלתי מאבי. לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. מוטל מת, האפיקומן אבד ולי לא נותר דבר.

"ועתה, המבינים אתם מדוע אני מתנגד בכל תוקף לגניבת אפיקומנים?" מסיים סבא יחזקאל את סיפורו.

סוף דבר

שולחן הסדר נראה לפתע עגום. יושביו לא נעו ולא זעו. הם היו מכונסים בתוך עצמם, שקועים בהרהורים נוגים. על פניהם ניכר עצב אמיתי על גורלו של אותו מוטל שנכנס לפתע לליבם ולחיהם. שני האורחים הקשישים נראו כמקיצים מתרדמתם מחמת ההפסקה הפתאומית בקולו המונוטוני של סבא יחזקאל, שנישא בחלל החדר במשך שעה.

פתאום נשמע קולו של אחד הקשישים שנתעורר מתנומתו לשמע המהומה. "היודע אתה? גם אני בא מאותו אזור, ודומני שאינך מדייק בכמה מהפרטים."

דממה השתררה פתאום. סבא יחזקאל מפנה פנים בוכיות אך נזעמות כלפי הקשיש. "ושמא תאמר במה איני מדייק?"

"קודם כל, מוטל-גנעב לא מת אף פעם. ידוע לי שהוא חי שנים רבות לאחר מכן. למעשה, הוא רק איבד את הכרתו, וכשזו חזרה אליו, מה הוא מוצא בין קפלי השמיכה אם לא את שקיק האפיקומן שלך?"

הלם. סבא יחזקאל חיוור כולו. אינו אומר דבר. הקשיש ממשיך: "לפי מה ששמעתי, הוא גם מצא אותך לבסוף והחזיר לך את האפיקומן."

"שקר וכזב!!! " זועק סבא יחזקאל. "מעולם לא ראיתי את מוטל מאז ובודאי שלא קיבלתי ממנו את האפיקומן. מדוע תתעלל באדם קשיש שלא עשה לך כל רע?"

"אם היית מחפש ביסודיות, היית מגלה שהאפיקומן ברשותך," מפזם הקשיש.

סבא יחזקאל שולח אינסטינקטיבית את ידו לעבר חיקו ומה הוא מדייג משם אם לא שני צרורות, האחד מכיל את האפיקומן שנגנב לו לפני כשעה, והשני...

...הצרור השני אינו אלא מטפחת ישנה ישנה... האפיקומן שאיבד לפני שנים כה רבות...

★ ★ ★

סבא יחזקאל בוהה חליפות בקשיש. הדיבור נעתק מפיו, והוא אינו יכול לומר דבר.

"אכן," מדקלם הקשיש, "כעת אני מבחין שעבר זמן רב מאז שמרת בעירנות את האפיקומן מפניו של מוטל-גנעב. הזדקנת, חצק'ל, וההוכחה היא שכעת אינך מבחין כיצד אני מוציא מחיקך אפיקומן אחד, ועוד פחות מכך, כיצד אני מחזיר לך שניים תחתיו. השאלה שנותרה היא, האם עבר כל כך הרבה זמן עד שאינך זוכר את חברך הכפוי למסע? הבט בי, האינך מזהה את 'מוטל-גנעב'???"

